

Odpowiedzialność partii politycznych za działalność komitetów wyborczych. Ochrona wizerunku osoby w związku z wykonywaniem przez nią zawodu dziennikarza stacji informacyjnej na tle kodeksu cywilnego i prawa autorskiego

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1555/22¹

1. Komitety wyborcze jako jednostki organizacyjne są odrębne od partii politycznych, które je utworzyły, oraz ich organów, jak również od podmiotów, które wchodzi w skład tych komitetów wyborczych, w związku z tym mogą one samodzielnie występować w obrocie prawnym, w zakresie wynikającym z przyznanych im przez kodeks wyborczy uprawnień.
2. Wykorzystanie wizerunku osoby w związku z wykonywanym przez nią zawodem dziennikarza stacji informacyjnej nie stanowi usprawiedliwienia dla dowolnego użycia tak pozyskanego wizerunku.
3. Pojęcie wizerunku na tle przepisów kodeksu cywilnego² oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych³ jest tożsame, przy czym w przypadku, o którym stanowi art. 81 u.p.a.p.p., dla zrealizowania ochrony prawnej konieczne jest wykazanie, że doszło do nieuzgodnionego rozpowszechnienia wizerunku jako dobra niematerialnego i nie zaszyły wyjątkowe przesłanki wyłączające naruszenie, a w przypadkach naruszenia praw do wizerunku w inny sposób niż jego rozpowszechnienie konieczne jest wykazanie ingerencji w sferę interesu związanego z tym dobrem.

Marcin Perzyna

Uniwersytet Gdański, Polska
m.perzyna@festivalgroup.pl
ORCID: 0009-0006-0663-6714

<https://doi.org/10.26881/gsp.2024.4.13>

¹ LEX nr 3567382.

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1610 ze zm.; dalej: k.c.).

³ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2509; dalej: u.p.a.p.p.).

Glosa

Uwagi wstępne

Komentowane orzeczenie dotyczy dwóch zagadnień, tj. odpowiedzialności partii politycznych za działalność komitetów wyborczych w okresie po formalnym zakończeniu ich istnienia oraz ochrony wizerunku dziennikarza, w związku z wykonywaniem przez niego zawodu, na tle unormowań kodeksu cywilnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W pierwszej części glosa komentuje orzeczenie Sądu Najwyższego (dalej: SN) w zakresie odpowiedzialności następczej partii politycznej za działalność komitetu wyborczego, uwzględniając sposób wypełnienia luki prawnej, polegającej na braku regulacji odpowiedzialności partii politycznych za działalność komitetów wyborczych, po zakończeniu przez nich działalności oraz rozstrzygając kwestię następstwa prawnego komitetów wyborczych. W drugiej mowa jest o zależnościach regulacji chroniących wizerunek, na gruncie kodeksu cywilnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wyraźnie określając, na czym polega niedozwolone naruszenie norm stanowiących ograniczoną ochronę wizerunku dziennikarza w związku z wykonywaniem przez niego zawodu.

Stan faktyczny sprawy

Asumptem do wytoczenia przez dziennikarkę powództwa przeciwko partii politycznej (dalej: P.) był brak zgody na wykorzystanie jej wizerunku w sposób nadający mu istotnie zmieniony i rozwinięty kontekst, który mógłby zostać uznany przez odbiorców za popierający konkretną partię polityczną lub co najmniej będący elementem szerszej wypowiedzi, odmiennej aniżeli jej rzeczywisty zamiar. Została ona przedstawiona w materiale wyborczym partii politycznej P. w sposób, który umożliwił jej identyfikację. Materiał wyborczy był rozpowszechniany w celach reklamowych, co nie było dopuszczalne, ponieważ powódka nie wyraziła zgody na rozpowszechnianie swojego wizerunku w takich celach. Powództwo o zadośćuczynienie pieniężne za naruszenie jej dóbr osobistych oraz wydanie oświadczenia o wykorzystaniu jej wizerunku w spocie wyborczym partii, wyemitowanym w ramach kampanii wyborczej do organów samorządu terytorialnego, bez jej wiedzy i zgody, zostało oparte na twierdzeniu, że wykorzystanie wizerunku dziennikarki w spocie wyborczym stanowiło naruszenie prawa do niezależności i rzetelności dziennikarskiej. Argumentacja dziennikarki opierała się na twierdzeniu, że jej wystąpienie w spocie wyborczym w roli osoby popierającej stanowisko partii P. w sprawie uchodźców mogło zostać odebrane jako wyrażenie osobistej opinii w tej kwestii.

Z zarzutami powódki nie zgodziła się strona pozwana, argumentując, że wizerunek powódki, z uwagi na fakt wykonywania przez nią zawodu dziennikarki, jest

powszechnie dostępny, a wykorzystanie go w spocie wyborczym nie stanowiło naruszenia dobra osobistego, ponieważ jej wypowiedź jako nieprzemontowana została wykorzystana w sposób rzetelny i obiektywny. Argumentacja pozwanej opierała się również na twierdzeniu, że powódka została przedstawiona jako osoba, która przekazuje fakty, a nie wyraża osobiste opinie, co oznacza, że nie przysługuje jej ochrona przewidziana w art. 24 k.c., ponieważ wizerunek został wykorzystany w spocie wyborczym do celu informowania opinii publicznej o stanowisku partii P. w sprawie uchodźców.

Sąd okręgowy, mając na względzie stan faktyczny, zauważył, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia z luką prawną, wskazując, że choć kampania wyborcza w rzeczywistości prowadzona była przez odpowiadający za nią bezpośrednio komitet wyborczy, to *sensu largo* prowadzi ją, co do zasady, partia polityczna. Stanowisko sądu pierwszej instancji podzielił Sąd Apelacyjny (dalej: SA) w Warszawie, doprecyzowując jedynie, że komitety wyborcze „z uwagi na ich epizodyczny charakter oraz brak wyraźnego stanowiska ustawodawcy w tym zakresie nie posiadają osobowości prawnej, a tym samym w świetle art. 64 § 1 k.p.c.⁴ zdolności sądowej”⁵. Sąd odwoławczy wywiódł powyższe z przepisów kodeksu wyborczego⁶, które wprost nie wskazują odpowiedzialności komitetów wyborczych za naruszenie dóbr osobistych (o czym dalej). W konsekwencji sąd uznał, że w tej sytuacji uzasadniona jest legitymacja procesowa partii politycznej P., której jednostką organizacyjną jest komitet wyborczy. Stanowisko sądu apelacyjnego, w zakresie dotyczącym odpowiedzialności partii politycznej, należy uznać za prawidłowe, jednak samo uzasadnienie tej odpowiedzialności w zakresie, w którym wskazywany jest brak posiadania zdolności do ponoszenia przez komitety wyborcze odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych, można uznać, w świetle dalszych wyjaśnień, za nieprawidłowe. Uzasadnienie to stanowiło jedną z podstaw do wniesienia przez pozwaną skargi kasacyjnej.

W dniu 25 maja 2023 r. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną P. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 grudnia 2020 r. (V ACa 127/20)⁷, dzieląc tym samym stanowisko sądów niższych instancji. Warto podkreślić, że wyrok SN jest orzeczeniem, które w istotny sposób wzmacnia ochronę dóbr osobistych. Został w nim bowiem potwierdzony zakres ochrony podmiotów, których dobra osobiste zostały naruszone w związku z działalnością komitetu wyborczego. Sąd Najwyższy podkreślił, że w przypadku wykorzystania wizerunku osoby fizycznej w materiale wyborczym bez jej zgody należy wziąć pod uwagę sposób jego wykorzystania, treść materiału wyborczego, w którym został on wykorzystany, oraz stosunek osoby fizycznej do treści materiału wyborczego. Ponadto, uzasadnienie wyżej wymienionego wyroku zostało oparte na twierdzeniu, że komitety wyborcze są tzw. ułomnymi osobami prawnymi, co oznacza, że mogą być podmiotami stosunku cywilnoprawnego, nie posiadając

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.).

⁵ Wyrok SA w Warszawie z dnia 9 grudnia 2020 r., V ACa 127/20, LEX nr 3359526.

⁶ Ustawa z dnia 11 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 2408; dalej: k. wyb.).

⁷ Wyrok SA w Warszawie z dnia 9 grudnia 2020 r., V ACa 127/20, LEX nr 3359526.

osobowości prawnej, lecz dysponując zdolnością prawną *ex lege*. Rozumieć przez to należy, że komitety wyborcze, posiadając zdolność do czynności prawnych, mogą nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, a w procesach o ochronę dóbr osobistych, które zostały naruszone, w związku z ich działalnością, mogą być podmiotami postępowania sądowego, posiadając tzw. legitymację bierną. SN, argumentując swoje stanowisko, wskazał, że kodeks wyborczy nie zawiera przepisów wyłączających lub ograniczających odpowiedzialność komitetów wyborczych za naruszenie dóbr osobistych. Jak podkreślono w uzasadnieniu wspomnianego orzeczenia, w przypadku odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych nie ma znaczenia, czy odpowiedzialność ponosi osoba fizyczna, osoba prawna czy też jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Co istotne, Sąd Najwyższy uznał, że partia polityczna może być bezpośrednio odpowiedzialna za naruszenie dóbr osobistych osoby fizycznej, które zostało dokonane przez komitet wyborczy tej partii. Z uwagi na fakt, że partia polityczna tworzy komitet wyborczy oraz ma prawo do jego kontroli, istnieje pomiędzy nimi bezpośrednia więź. Oznacza to, że w przypadku naruszenia dóbr osobistych osób fizycznych przez komitet wyborczy partia polityczna może w pewnych przypadkach ponosić za to odpowiedzialność bezpośrednio. Podstawą takiej odpowiedzialności jest art. 113 w zw. z art. 112 k. wyb., ponieważ materiał wyborczy, który naruszył dobra osobiste, był rozpowszechniany pod wyraźnie wyeksponowanym szyldem partii politycznej. W konsekwencji wyrok SN oznacza, że osoby, których dobra osobiste zostały naruszone w związku z działalnością komitetu wyborczego, mogą dochodzić swoich roszczeń przed sądem przeciwko partii politycznej, która utworzyła ten komitet.

Tym samym należy stwierdzić, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2023 r. określający zakres ochrony podmiotów, których dobra osobiste zostały naruszone w związku z działalnością komitetów wyborczych, precyzuje odpowiedzialność partii politycznych za naruszenie dóbr osobistych osób fizycznych. Orzeczenie potwierdza również, że wykorzystanie wizerunku osoby fizycznej w materiale wyborczym bez jej zgody może godzić w jej dobre imię, stanowiąc naruszenie dobra osobistego, co w komentowanym przypadku miało miejsce.

Ocena stanowisk sądów orzekających w sprawie

Na wstępie należy wyrazić aprobatę dla stanowisk sądów powszechnych orzekających w niniejszej sprawie, przy uwzględnieniu uwag, które zostaną podniesione w dalszej części glosy. Na szczególną uwagę zasługuje obszerne uzasadnienie Sądu Najwyższego, który przeprowadził szczegółową i wnikliwą analizę zarówno odpowiedzialności następczej partii za działalność jej komitetu wyborczego, jak i ochrony wizerunku osoby, w związku z wykonywaniem przez nią zawodu dziennikarza na gruncie kodeksu cywilnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Kluczowym zagadnieniem, które w swoim orzeczeniu rozstrzygnął SN, była odpowiedzialność następcza partii politycznej za działalność swojego komitetu

wyborczego. Sąd pierwszej instancji, tj. Sąd Okręgowy (dalej: SO) w Warszawie, w wyroku z dnia 18 września 2019 r.⁸ stwierdził, że nie istnieje przepis prawny przewidujący odpowiedzialność partii politycznej za działanie komitetów wyborczych po zakończeniu ich istnienia, a także że ze względu na przedmiot sprawy proces ten nie może być prowadzony w ramach postępowania szczególnego, uregulowanego kodeksem wyborczym. Mimo to, jak wskazuje Sąd Najwyższy: „Wprawdzie Komitet Wyborczy, który prowadził kampanię wyborczą i który odpowiada bezpośrednio za wyemitowanie spornego spotu wyborczego, już przestał istnieć prawnie na podstawie stosownych przepisów kodeksu wyborczego i w związku z tym nie może być stroną w procesie, ale z drugiej strony nie może to skutkować oddaleniem powództwa, gdyż doprowadziłoby to do pozbawienia poszkodowanego, którego dobra osobiste zostały naruszone, ochrony prawnej, zaś komitety wyborcze mogłyby bez narażenia się na odpowiedzialność prawną naruszać dobra osobiste podmiotów prawa”⁹. Jak wspomniano wyżej, sąd apelacyjny podzielił stanowisko sądu pierwszej instancji, a pozwana P. wykorzystała przysługujące jej instrumenty prawne, występując ze skargą kasacyjną.

Wskutek powyższego Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 2023 r. uznał, że komitety wyborcze są jednostkami organizacyjnymi objętymi ochroną prawną. Argumentując swoje stanowisko, podkreślił, że „uznawanie komitetów wyborczych za ułomne osoby prawne [...], czyli jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa (w tym wypadku kodeks wyborczy) przyznaje zdolność prawną”¹⁰, jest uzasadnione, z czym należy się zgodzić. Warto przy tym dodać, że komitety wyborcze posiadają również zdolność sądową w zakresie wynikającym z przepisów kodeksu wyborczego. Co istotne, nie można tego wyprowadzić z jednego, konkretnego przepisu ustawy, lecz z kilku jej przepisów, głównie z art. 94, art. 100, art. 106 i art. 130 k. wyb. poprzez zastosowanie pośredniej metody opisowej. Ponadto w doktrynie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym „ochrona ta nie należy do kompetencji organów wyborczych, ponieważ komitety wyborcze korzystają na ogólnych zasadach [...] z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych (zob. art. 23, 24 i 43 k.c.)”¹¹.

Pomimo że komitet wyborczy jest podmiotem odrębnym od organu partii politycznej, nie jest on uprawniony do jej reprezentowania na zewnątrz. Z uwagi na fakt, że samemu organowi partii politycznej nie przysługują zdolność prawna i zdolność sądowa, biorąc pod uwagę wcześniejsze wyjaśnienia oraz konstatację, że powódka ze względu na przedmiot sporu nie mogła dochodzić ochrony prawnej, w ramach postępowania prowadzonego w trybie wyborczym, Sąd Najwyższy musiał zmierzyć się z brakiem normy regulującej określoną sytuację prawną. Powstała luka została sanowana komentowanym orzeczeniem. W ocenie SN brak odpowiednich regulacji w zakresie odpowiedzialności cywilnej partii politycznej za zobowiązania niemajątkowe,

⁸ Wyrok SO w Warszawie z dnia 18 września 2019 r., IV C 213/19, niepub.

⁹ Wyrok SN z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1555/22, LEX nr 3567382.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ K.W. Czaplicki, J. Zbieranek, *Komentarz do art. 92, art. 93, art. 94, art. 95 k. wyb.* [w:] B. Dauter, S.J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, K.W. Czaplicki, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2018.

wynikające z naruszenia cudzych dóbr osobistych, należało wypełnić w ten sposób, że po ustaniu bytu prawnego komitetu wyborczego cywilną odpowiedzialność ponosi partia polityczna, której organy zgodnie z art. 86 k. wyb. pełniły funkcję komitetu wyborczego. Jeżeli w toku kampanii wyborczej partia polityczna zleciła publikację materiałów, które naruszały cudze dobra osobiste, to na podstawie art. 113 k. wyb. w zw. z art. 24 § 1 k.c. jej bezpośrednia odpowiedzialność nie jest wykluczona. Jednakże dla właściwej oceny niezbędne było rozstrzygnięcie zagadnienia następstwa prawnego partii P., która dany komitet wyborczy utworzyła. Argumentacja przyjęta przez Sąd Najwyższy wskazuje wprost, że komitet wyborczy działa na rzecz partii oraz w jej interesie. To partia tworzy komitet wyborczy, a zgodnie z art. 86 k. wyb. „funkcję komitetu wyborczego pełni organ tej partii upoważniony do reprezentowania jej na zewnątrz”. Dodatkowo Sąd Najwyższy uznał, że sporny spot był rozpowszechniany pod wyraźnym szyldem partii P., a fakt ten przesądza, iż miała ona wpływ na jego treść. Prowadzi to do konstatacji, że partia P. na podstawie art. 113 w zw. z art. 112 k. wyb. posiada legitymację bierną niezależnie od przesądnego powyżej następstwa prawnego. Powyższe stanowisko znajduje poparcie w orzecznictwie SN, które dopuszcza przypisanie odpowiedzialności za naruszenie cudzych dóbr osobistych podmiotowi działającemu w imieniu i na rzecz określonej jednostki bądź też w charakterze organu osoby prawnej lub w charakterze funkcjonariusza publicznego¹².

Równie ważnym zagadnieniem poruszonym przez Sąd Najwyższy, a z perspektywy komentowanego orzeczenia wartym uwagi jest wykorzystanie wizerunku osoby w związku z wykonywanym przez nią zawodem dziennikarza stacji informacyjnej. Zdaniem organu orzekającego fakt ten nie stanowił usprawiedliwienia dla dowolnego użycia tak uzyskanego wizerunku *in genere*.

Zgodnie z dyspozycją art. 23 k.c. poprzez publikację spotu godzącego w prawo powódki do rzetelnego wykonywania zawodu (renoma zawodowa budowana głównie poprzez cechę niezależności) równolegle mamy do czynienia z ingerencją w cześć osobistą (dobre imię człowieka). Warto wskazać, że elementarne zasady, z których można wywieść podstawy wykonywania zawodu dziennikarza, zostały zapisane w rozdziale II Konstytucji, poświęconemu wolności i prawom osobistym. Jak wskazuje art. 54 ustawy zasadniczej, „każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów”¹³. Na uwagę zasługuje również stanowisko SN, zgodnie z którym „Prawo człowieka do poszanowania godności wyrażającej się w poczuciu własnej wartości i oczekiwania szacunku ze strony innych ludzi dotyczy wszystkich aspektów życia człowieka: osobistego, społecznego i zawodowego”¹⁴. Ponadto „We wszystkich tych sferach powinno się [...] żywić szacunek do innego człowieka oraz liczyć się z jego poczuciem własnej godności, osobistej wartości i użyteczności społecznej”¹⁵. Oznacza to, że podstawową rolą mediów jest przekaz informacji, a nie manipulowanie nimi w sposób dowolny

¹² Wyroki SN: z dnia 8 listopada 2012 r., I CSK 177/12, LEX nr 1331252; z dnia 21 marca 2013 r., III CSK 225/12, LEX nr 1324300; z dnia 15 marca 2018 r., III CSK 387/16, LEX nr 2510660.

¹³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

¹⁴ Wyrok SN z dnia 9 października 2002 r., IV CKN 1402/00, LEX nr 78364.

¹⁵ Wyrok SN z dnia 19 września 1968 r., II CR 291/68, OSNC 1969, nr 11, poz. 200.

i uznaniowy. Szczególnie nieakceptowalnym wydaje się być montaż materiału prasowego, w sposób naruszający czyjekolwiek prawa osobiste lub chociażby podający w wątpliwość rzetelność przekazu. Nie sposób również pominąć faktu, że edycja spotu konkretnej partii politycznej wkładająca wypowiedź dziennikarki (nawet niezmienioną) w dłuższy scenariusz, który miał bardzo konkretny wydźwięk polityczny, odnoszący się do głośnej i wywołującej emocje społeczne sprawy, należy uznać za godzący w niezależność dziennikarską. Tym bardziej że z politycznych powodów spot ten prezentował określony punkt widzenia i eksponował cele polityczne partii P. Należy zatem uznać, że tego rodzaju montaż, bez wiedzy i zgody dziennikarki, można rozpatrywać, bazując również na art. 10 § 3 prawa prasowego¹⁶, który stanowi, że „dziennikarz może nie zgodzić się na publikację materiału prasowego, jeśli wprowadzono do niego zmiany, które wypaczają sens i wymowę jego wersji”. Należy przy tym zauważyć, iż stan faktyczny niniejszej sprawy wskazywał, że powódka nie mogła realizować swoich uprawnień wynikających z prawa prasowego, ponieważ nie był to materiał prasowy, a reklamowo-wyborczy, który został przygotowany bez jej wiedzy.

Sąd Najwyższy potwierdził prawidłowość rozstrzygnięć sądów niższych instancji, wskazując, że ochrona dóbr osobistych w przedmiotowym postępowaniu może być realizowana nie tylko na gruncie prawa autorskiego, tj. art. 81 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 oraz art. 83 u.p.a.p.p., ale także na podstawie art. 23 k.c. Warto przy tym podkreślić, że doktrynie znane są dwa nurty interpretacyjne relacji ochrony wynikającej z obu ustaw. Pierwszy z nich, określany jako nurt autonomii zakłada, że ochrona wizerunku osoby fizycznej opiera się na dwóch niezależnych podstawach prawnych: prawie autorskim – w odniesieniu do utrwalenia wizerunku w formie utworu fotograficznego lub filmowego, oraz dobrach osobistych – w odniesieniu do utrwalenia wizerunku w innej formie. Zgodnie z nim wyżej wymienione przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych stanowią szczegółowe uregulowania dotyczące ochrony wizerunku w zakresie utworów fotograficznych i filmowych. Oznacza to, że w przypadku utrwalenia wizerunku w innej formie ochrona ta jest regulowana wyłącznie przez przepisy kodeksu cywilnego¹⁷. Nurt drugi, określany jako nurt kumulatywności zakłada, że ochrona wizerunku osoby fizycznej opiera się na jednej, wspólnej podstawie prawnej, tj. na przepisach kodeksu cywilnego. Zgodnie z nim art. 81 oraz art. 83 u.p.a.p.p. nie stanowią autonomicznych podstaw ochrony wizerunku, lecz jedynie uzupełniają ochronę wynikającą z przepisów kodeksu cywilnego. Oznacza to, że w przypadku utrwalenia wizerunku w formie utworu fotograficznego lub filmowego osoba fizyczna ma prawo do ochrony zarówno na podstawie prawa autorskiego, jak i na podstawie

¹⁶ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1914).

¹⁷ J. Barta, R. Markiewicz, *Komentarz do art. 81 u.p.a.p.p.* [w:] M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkałski, K. Felchner, E. Traple, J. Barta, R. Markiewicz, *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2011; por. A. Niewęglowski, *Komentarz do art. 81 u.p.a.p.p.* [w:] *idem*, *Prawo autorskie. Komentarz*, Warszawa 2021; por. S. Kalus, *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018; por. P. Machnikowski, *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 11, Warszawa 2023, s. 33.

przepisów kodeksu cywilnego. Argumenty przemawiające za kumulatywną ochroną prawa do wizerunku wywodzą się z teorii prawa i z praktyki stosowania prawa. Argumenty z zakresu teorii prawa odnoszą się do natury prawa do wizerunku – wizerunek osoby fizycznej jest istotnym dobrem osobistym, które podlega ochronie, niezależnie od tego, czy został on utrwalony w formie utworu. Ochrona ta powinna być zatem kompleksowa i obejmować wszystkie przypadki naruszenia wizerunku, niezależnie od formy jego utrwalenia¹⁸. Argumenty z zakresu praktyki stosowania prawa odnoszą się zaś do orzecznictwa sądowego. W ostatnich latach sądy coraz częściej przyjmują pogląd, że ochrona wizerunku osoby fizycznej opiera się na jednej, wspólnej podstawie prawnej, tj. na przepisach kodeksu cywilnego¹⁹.

Mając na względzie stan faktyczny, należy wskazać, że spór dotyczący podstaw ochrony wizerunku wydaje się być bezprzedmiotowy, ponieważ w komentowanej sprawie zostały zrealizowane przesłanki ochrony na podstawie zarówno kodeksu cywilnego, jak i prawa autorskiego. Sąd Najwyższy uzasadniał powyższe stanowisko, stwierdzając, że ograniczenie ochrony wizerunku osób powszechnie znanych na gruncie prawa autorskiego odnosi się jedynie do rozpowszechniania tego wizerunku w celach związanych z informowaniem o pełnieniu funkcji publicznej. Nie odnosi się do celów reklamowych czy innych celów komercyjnych. Brak zgody powódki na użycie tego materiału skutkowało naruszeniem jej prawa do wizerunku, chronionego przez art. 81 ust. 1 u.p.a.p.p. Oznacza to, że wizerunek powódki został wykorzystany w sposób godzący w jej cześć i dobre imię. Tym samym Sąd Najwyższy trafnie uznał, że przy uwzględnieniu wszystkich przedstawionych w uzasadnieniu argumentów doszło do naruszenia art. 81 ust. 1 u.p.a.p.p. oraz art. 23 w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Warto zaznaczyć, że komentowane orzeczenie Sądu Najwyższego zyskało uznanie zarówno wśród komentatorów, jak i w judykaturze, ustanawiając w zakresie rozstrzyganych w nim zagadnień swego rodzaju punkt odniesienia. Jest ono wielokrotnie powoływane jako podstawa do uznania, że komitety wyborcze mają zdolność prawną i sądową. Powyższe potwierdza jego doniosłe znaczenie dla funkcjonowania komitetów wyborczych w polskim systemie prawnym. Wydaje się bowiem, że rozstrzyga ono istotną kwestię prawną, będącą jak dotąd przedmiotem sporów zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie. Zapadły wyrok umożliwił bowiem komitetom wyborczym samodzielne występowanie w obrocie prawnym, a także bycie stroną w postępowaniach sądowych.

Podsumowując, należy przyjąć, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2023 r. (II CSKP 1555/22) zasługuje w całości na aprobatę. Wnikliwość składu orzekającego odnosząca się do każdego z uzasadnianych zagadnień zapewniła, że orzeczenie ma

¹⁸ T. Sokołowski, *Komentarz do art. 23 k.c. [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, red. A. Kidyba, wyd. 2, Warszawa 2012; por. S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do art. 1 k.c. [w:] idem, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, wyd. 10, Warszawa 2011, s. 84; por. M. Gutowski, *Komentarz do art. 23 k.c. [w:] Kodeks cywilny, Komentarz*, t. 1, red. *idem*, wyd. 3, Warszawa 2021, s. 202.

¹⁹ Wyroki SA w Katowicach: z dnia 6 kwietnia 2017 r., I ACa 1088/16, LEX nr 2287396 oraz z dnia 9 czerwca 2017 r., I ACa 1068/16, LEX nr 2330639.

niezwykle istotne znaczenie zarówno dla działalności partii politycznych w Polsce, jak i dla ochrony prawa do wizerunku. Wyrok jest korzystny dla osób fizycznych, które mogą realizować przysługujące im prawo do ochrony swojego wizerunku przed bezprawnym wykorzystaniem go przez komitety wyborcze, a w konsekwencji – przez partie polityczne. Dodatkowo warto podkreślić, że jest ono zgodne z trendami rozwoju społecznego i technologicznego, zgodnie z którymi utrwalenie wizerunku osoby fizycznej jest coraz łatwiejsze i bardziej powszechne. Zagadnienie jest o tyle istotne, że partie polityczne mają duży wpływ na opinię publiczną i mogą wykorzystać wizerunek osób fizycznych w sposób dla niej niekorzystny, a jednostka – jak słusznie uznał Sąd Najwyższy – nie może zostać pozbawiona prawa do jego ochrony.

Literatura

- Barta J., Markiewicz R., *Komentarz do art. 81 u.p.a.p.p.* [w:] M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkałski, K. Felchner, E. Traple, J. Barta, R. Markiewicz, *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2011.
- Czaplicki K.W., Zbieranek J., *Komentarz do art. 92, art. 93, art. 94, art. 95 k. wyb.* [w:] B. Dauter, S.J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, K.W. Czaplicki, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2018.
- Dmowski S., Rudnicki S., *Komentarz do art. 1 k.c.* [w:] *idem*, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, wyd. 10, Warszawa 2011.
- Gutowski M., *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny, Komentarz*, t. 1, red. *idem*, wyd. 3, Warszawa 2021.
- Kalus S., *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018.
- Machnikowski P., *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 11, Warszawa 2023.
- Niewęglowski A., *Komentarz do art. 81 u.p.a.p.p.* [w:] *idem*, *Prawo autorskie. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Sokołowski T., *Komentarz do art. 23 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, red. A. Kidyba, wyd. 2, Warszawa 2012.

Streszczenie

Marcin Perzyna

**Odpowiedzialność partii politycznych za działalność komitetów wyborczych.
Ochrona wizerunku osoby w związku z wykonywaniem przez nią zawodu dziennikarza
stacji informacyjnej na gruncie kodeksu cywilnego i prawa autorskiego**

W komentowanym wyroku Sąd Najwyższy uznał, że partia polityczna ponosi odpowiedzialność za bezprawne wykorzystanie wizerunku osoby fizycznej przez jej komitet wyborczy, po ustaniu jego działalności. Odpowiedzialność ta wynika z następstwa prawnego partii, jak również jest bezpośrednim skutkiem legitymacji bierniej pozwanej partii, będącej następstwem oznaczenia

spotu wyborczego mocno eksponowanym szyldem tej partii. W zakresie naruszenia prawa do wizerunku SN uznał, że wizerunek powódki został naruszony równolegle na gruncie prawa autorskiego poprzez brak zgody powódki i brak zajęcia przesłanek ograniczających ochronę oraz na gruncie kodeksu cywilnego, ponieważ publikacja spotu wyborczego partii wykorzystująca wizerunek powódki ingerowała w sposób niedozwolony w jej cześć osobistą i zawodową, dobre imię człowieka i dobre imię zawodowe.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność partii politycznych, komitety wyborcze, ochrona wizerunku dziennikarza.

Summary

Marcin Perzyna

The Liability of Political Parties for the Activities of Electoral Committees. Protection of a Person's Image in Connection with His/Her Profession as a Journalist on a News Channel under the Polish Civil Code and Copyright Law

The subject of the Supreme Court judgment under review is the recognition of the liability of a political party for the unlawful use of an individual's image by its electoral committee after the committee's activities are over. This liability arises both from the legal status of the party and as a direct consequence of the passive legitimation by the defendant party as a result of the marking of an election advertisement with the party's clearly visible name. With regard to the violation of the plaintiff's personal rights, the Supreme Court held that her right to her image had been violated, both under copyright law, because of the lack of the plaintiff's consent and the absence of conditions limiting protection, and under the Civil Code, since the publication of the party's election advertisement using the plaintiff's image in an unauthorised manner interfered with her personal and professional honour, her good name as a human being, and her professional reputation.

Keywords: liability of political parties, electoral committees, protection of a journalist's image.